संस्कृत

क्रं.नं. ८०

कथा 3831

६९०/पु 2 — नर्मदकी वगैरे एकादशी

कथा

नं ९४ — २० ते २८ अपूर्ण

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

माघस्यद्वख्यपक्षेतुकालुएकादशीभवेत् ॥१॥ श्रीवसिष्ठोवाच॥
शृणुराजन्प्रवक्ष्यामिमाघस्यकृष्णस्ययाभवेत् ॥ पुरातुवायुम
चुस्तोसनकाद्यामहर्षयः ॥२॥ ऋषयऊचुः॥ स्योऽस्मिन्नोवृत
माघस्यचपापघ्नंपुण्यंवर्धनं॥ यंकृत्वापमानवानांचविदुलो
कस्तथाक्षयः ॥३॥ वायुरुवाच॥ शृणुब्रह्मन्व्रतंपुण्यंसर्व
पापप्रणाशनं॥ यत्श्रुत्वा…मानवोभक्त्यासर्वपापैःप्रमुच्य
ते॥४॥ माघमासेसितेप…द्दितिहरेरस्तिथिः॥ न्हणांपा
पहमासाचस्त्रीणांचप…भा॥५॥ महापातकयुक्तोपि
युक्तोवाप्युपपातकैः॥ कर्मणा…यानिकानिकृतानि
च॥६॥ पापानितानिनश्यंतिएकादश्याःप्रभावतः॥
बहुलैःसास्कृताविप्रैःराजभिःसगरादिभिः॥७॥ मोक्षं
व्रजन्ननसंदेहोगतास्तेवैष्णवंपदं॥ पौषेवाप्यथवामाघेम

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

करेस्थेदिवाकरे ॥८॥ द्वादशीश्रवणाद्यु तिलस्नानतिसाभु
भा ॥ तस्मात्स्नानं तु कर्तव्यं मनुष्येण शुचिस्मिता ॥९॥ उपवा
संचयः कुर्यात्संयमेवा गृहे निपते ॥ तर्पणं पितृभिः कुर्या
त्पूजनं च जगत्पते ॥१०॥ [illegible] बातते विप्रश्च लक्तपा
पावके शुभे ॥ तिलगो [illegible] भा कुंडे समेखले हुता ॥११॥
त्तिलाज्यं सप्तधान्यं च [illegible] प्रकारूपते ॥ सर्वतो द
क्षिणं श्रासंद्कादश्यां [illegible] यत ॥१२॥ द्वादशी पौष
मासे चद्रे च पि साहरि ॥ त्रयो ॥ सर्वयज्ञाधिकास्याच
माहापातकनाशिनी ॥१३॥ स्नानं चैव तिलैः कुर्या
॥१२॥ त्तर्पणं च तिलैस्तथा ॥ होमं चैव तिलैः कुर्यात्दानं दे ॥१२॥
यं प्रयत्नतः ॥१४॥ तिले तिले तिलदानं सुवर्णादधि

द्विजः ॥ ददतो जुहुयाच्चैव हरितं प्रतिगण्ह्लि ॥ १५ ॥ क
पिलायाघृतैनैव होतव्या येन मन्त्रिणा ॥ १६ ॥ ॐ नमो भगवते वा
सुदेवाय इतिमंत्रः ॥ एवं विधानुसारेण तिलदायीति वि
ख्यात्ता ॥ १६ ॥ मुक्तिप्रदाता विडोया सर्वेषां च दिवौकसां ॥
स्थावरं जंगमं विप्रा मुक्तिं [illegible] सरोयः ॥ १७ ॥ ब्राह्मणैः
क्षत्रियैः वैश्यैः शूद्रादि [illegible] हताः ॥ सर्वनिर्वाणमा
पन्नातिलदायाः प्रसा[illegible] ॥ १८ ॥ स्वेदजाश्चांडजाश्चैव
उद्भिज्जाश्च जरायुजाः ॥ [illegible] मुक्तिमापन्नाये चरंताति
लदायिकः ॥ १९ ॥ रत्नाब्दानि[illegible]पोहप्तमः स्वाध्यायो देवत
र्पणं ॥ सर्वत्र दक्षयं प्रोक्तं तिलदायाः कलौ दिने ॥ २० ॥ ह
लंजु धर्ममयाख्यातं तत्सत्यं द्विजसत्तम ॥ क्षुषय ॥ तिलदा
यीति विख्याता सर्वकामफलप्रदा ॥ २१ ॥ कथयस्व सुर

श्रेष्ठ विष्णोर्भ्यैव प्रसादतः ॥ प्रयत्नपूर्वकं ब्रूहि इतिहा
सं पुरातनं ॥ २२ ॥ वायुरु ॥ शृणु विप्रा अथ पुण्येयानां जंबू
द्वीपेषु मध्यमे कांपिल्ये नगरे पूर्वे राजा भद्ररथो भवत् ॥ २३ ॥
सत्यवादी च धर्मज्ञ विक[illegible] सदा ॥ विष्णुवंशः स
मुत्पन्न प्रजापालनत[illegible] ॥ बलेन विष्णु भक्त्ते तुल्यो
ज सा भास्करोपमः ॥ त[illegible]स्य भार्या कासु रूपा सुम
नोहरा ॥ २४ ॥ तस्या[illegible] कांता च कापि स्त्री नैव द
दृश्यते ॥ सपत्नीनां [illegible]दास्य वे परिवर्तते ॥ २५ ॥
तस्यास्तु सुस्मितं रम्यं वक्रं चंद्रोपमं शुभं ॥ सर्वलक्षणसंपू ॥१७॥
र्णा राजतेज समन्विता ॥ २६ ॥ चत्वारस्तस्य तनया वृं
॥१७॥ दारकगणा इव ॥ मातापित्रोर्भक्तियुक्ता सुरूपाश्चतुर्निर्हिणः ॥ २८ ॥

ब

The Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

प्रजारंजनकाग्निसंपौराणांहर्षवर्द्धनः॥परस्परान्नुरक्तास्तेजेष्ठा
नुक्रमपालकाः॥२१॥आजगामतुतत्रैवकुंभयोनिर्महामुनिः॥
अगस्योऽत्रऋषिवर्यस्तुपाद्यार्घ्याभ्यांसुपूजितः॥२२॥उपवे
श्यासनेदिव्येअर्चयित्वासौनिवेदितं॥कृतांजलिपुटोभूत्वासभा
र्यस्समुपस्थितः॥२३॥कथ[illegible]पप्रछराज्ञातंमुनिपुंगवः॥
चंद्रशर्मोवाच॥भगवन्[illegible]णदानेनविनयेनच॥२४॥
तीर्थयात्राव्रभावेनव्रतच[illegible]न्स्च॥ईदृशीऋद्धिसंजा
तामममगेहेसदामतिः॥[illegible]न्यजन्मफलंकिंचितूरहज
न्मफलंतथा॥भर्तामिवरुद्धो॥नित्यसपत्न्योदासंवस्थिताः॥२६॥
पुत्राभक्तिपराःसर्वेरुत्रवोनिधनंगतः॥मतिश्चसत्ततंधर्मेरा
ज्ञोप्रीतिश्चनिश्चलाः॥२७॥दातृभोक्तीचभर्त्तामिमयास
हमहामुने॥कथयस्वमहाभागकस्येदंकर्मणःफलं॥२८॥
एवंप्रष्टस्तदाविप्रमुनिःकारुण्यतत्परः॥क्षणमेकंतदाचिंत्यध्यानस्ति

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

मितिलोचन:॥३७॥ अगस्त्य: प्राह तत्सर्वं पूर्वजन्मकथानकं॥ अगस्त्यो०॥
दक्षिणापथमध्ये तु ग्रामे वैशालके शुभे॥३८॥ तत्र जाता सुरूपा त्वं कुंभका
रस्य वै गृहे॥ भर्ता विनयसंपन्ना दारिद्रेणातिपीडिता॥३९॥ कुटुंबभर
णोपेता स्थाली विक्रयतत्पर:॥ अथान्यदिवसे देवी संगृह्य बहुभांडका
न्॥४०॥ स्वशीर्षपीठिकं कृत्वा स्थाल्यो नैव विक्रीता शुभे॥ भ्रमता ग्रा णी
ममध्ये तु गतश्चास्तं दिवाकर:॥४१॥ किंचिद्वित्तं न संप्राप्तं भांडानां व
रवर्णिनी॥ बुभुक्षिता परात्रं [illegible] याकुलमानसा:॥४२॥ अथैव
मम भांडानि कथं मोक्षांति वै [illegible] नितानि भांडानि त्रासं मोलमंन
केन चित्॥४३॥ संगृह्य भांड[illegible]न्स्वगृहे चैव न शुभे॥ पप्र
च्छ भर्ता भिक्ष्वं नाना भोजनं कस्य[illegible]चित्॥४४॥ अंतरे च सं चासा ब्राह्मणी
सहवासिनी॥ अगस्त्य भ[illegible]कान्मम वक्ष्माणि॥४५॥ तत्रैव ब
हवो थैस्तक संग्रहीष्यंति स्थालिका:॥ स्थालीसंगृह्य सा तत्र गत्ता ब्राह्म
णमंदिरे॥४६॥ एकैकस्यापि सा सेवं तया दत्ता स्तु स्थालय:॥ तत्र दृष्टो
च सा तत्र पूजितं गरुडध्वजं॥४७॥ होमं[illegible] वै द्विजस्तत्र दृष्ट्वा पृष्टा
च ब्राह्मणी॥ किमिदं क्रियते भद्रे सर्वपापप्रणाशिनी॥४८॥ त्वया दृष्टा
तु तत्सर्वं उपवास: कृत: शुभे॥ होमं च वा तिलै: सम्यक् चत्वारि तिलमोदका॥४९॥
कृता: सम्यक् त्वया तत्र ब्राह्मणेभ्यो हि भोजिता: तस्या एव प्रभावेन फलं प्राप्त

 ॥१४॥

सुशोभनैः ५०॥ होमस्यतुप्रभावेनब्राह्मणीत्वमभूच्छुभे॥ मोदकानां प्रदा
नेनचबारस्नेसुता॥ शुभे॥ जाँवंशकराः सर्वेमातापित्रोश्चपूजकाः॥
द्वादश्यास्तुप्रभावेनफलंत्रासेवयाशुभे॥ ऋषयऊवाच॥ विचित्र
कथयास्वामिन्प्रसन्नेनोमनःसुरः॥ व्रतस्यास्यविधिंविप्रवि
सिद्धंगदतोमम॥ माघमासेतुसंप्राप्तेशुक्लपक्षेतुद्वादशी॥ शुभभा
वेनमनसागृह्णीत्यात्स्वमयंततः॥ तिलगोमयसंमिश्रानंपिंडकां
श्चैवकारयेत्॥ शतमष्[illegible]लसंख्याविंशतिषोडशं॥
संप्राप्तेवासरेविष्णोर्गृहे[illegible]यमंततः॥ उपवासस्यवै
ब्रह्मन्देवदेवस्यचाग्रतः॥ ततोपराह्णसंप्राप्तेस्नानंकृत्वा
बहिर्जले॥ संतर्प्यपितृ[illegible]गवाश्चैवासनंततः॥ वि
प्रपादौचसंस्पृश्यअनुज्ञाब्राह्मणस्यवै॥ प्रतिमांवैष्णवींवि
तत्रस्थापयिसुसमाहितः॥ कुंकुमेनविलिप्ताश्चस्था
ल्यासप्तचकारयेत्॥ उपवेश्यासनेदिव्येहेमंकुर्याद्वि
जोत्तमा॥ रात्रौजागरणंकृत्वाभक्तियुक्तेनमाधवः॥

"Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

प्रसूषविमलेचैवतान्नविप्रान्प्रतिपूजयेत्॥ क्षमाप्यदेवंवैकुं
ठंसर्वपापहारंहरिं॥ एवंयःकुरुतेसम्यक्वैद्यवंव्रतमुत्त
मं॥ सर्वपापविनिर्मुक्तोविष्णुलोकमवाप्नुयात्॥ पठनाछ्र
९ वणाद्वापिअश्वमेधफलंलभेत्॥ इतिस्कंदपुराणेवायुनोक्त
षट्तिलाएकादशीमहात्म्यंचतुर्थोध्यायः॥ ४॥ छ छ छ॥
युधिष्टिरोवाच॥ साधुकथयमेकृष्णआदिदेवजगत्पते॥
स्वेदजाअंडजाश्चैवउद्भिज्जाश्चजरायुजाः॥ १॥ तेषांक
र्ताविकल्पविपालकस्त्वंपरिपालकः॥ माघस्यशुक्लपक्षे
तुशप्तितिलिकथितात्वया॥ २॥ शुक्लेचैकापिदेवेशकथ
॥१५॥ यस्वप्रसादतः॥ किंनामकोविधिस्तस्याःकोदेवस्त ॥१५॥
त्रपूज्यते॥ कृष्णउवाच॥ कथयिष्यामिराजेंद्रशुक्लेमाघस्य
याभवेत्॥ जयानामेतिविख्यातासर्वपापहरापरा॥

॥श्रीगणेशायनमः॥ युधिष्टीरउवाच॥ फल्गुनस्यासितेपक्षेकिंना
मैकादशीभवेत्॥ कथयस्वप्रसादेनवासुदेवममाग्रतः॥१॥
कृष्णोवाच॥ नारदःपरिपप्रछब्रह्माणंकमलासनं॥ फाल्गु
नस्यासितेपक्षेविजयानामनामतः॥२॥ तस्याःपुण्यंसुरश्रे
ष्टकथयस्वप्रसादतः॥ ब्रह्मोवाच॥ शृणुनारदवक्ष्यामिक
थांपापहरांपरां॥३॥ यन्नकस्याचिदख्यातंमयैतत्तुवीज्ञ
याव्रतं॥ पुरातनंव्रतंह्येतत्सर्वपापनाशनं॥४॥ जयंद
दातिविजयान्नृपाणांवैनसंशयः॥ पुरारामोवनंयातो
वर्षाण्येवचतुर्दश॥५॥ पंचवट्यांससस्सीतासह
लक्ष्मणः॥ तत्रैवसेवतस्तस्यरामस्यविज्ञीतात्मनः॥६॥
रावणेनहृतालोल्याभार्यासीतायशस्विनी॥ तेनदुःखेन
रामोसौमोहमभ्यागतास्तदा॥७॥ भ्रमन्जटायुषमथो
दद्रशेविगतायुषं॥ कबंधोनिहीतःपश्चाद्भ्रमतारणमध्यतः॥
॥८॥

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

सुग्रीवेणसमेतस्यसखित्वंसमपद्यत॥वानराणामनेकानिरा
मार्थंसंगतानिच॥९॥ततोहनुमताद्दृष्ट्वालंकायांतुजानकीप्र
रामसंज्ञापनंतस्येदंत्तंकर्ममहत्कृतं॥१०॥समेत्यरामेणपुनः
सर्वंतत्रनिवेदितं॥अथश्रुत्वारामचंद्रोवाक्यंचैवहनूमतः॥११॥
सुग्रीवानुमतेनैवप्रस्थानंसमरोचयत्॥सगत्वावानरैःसार्द्धंती
रंनदनदीपतेः॥१२॥दृष्ट[illegible]रंरामोविस्मितोभूत्कलि
प्रियः॥प्रोत्फुल्लनयनोभूत्वालक्ष्मणंवाक्यमब्रवीत्॥१३॥
सौमित्रेकेनपुण्येनतीर्थे[illegible]लयः॥अगाधोनिरतामे
षयादोभिश्चसमाकुलः॥१४॥[illegible]पायनैवपश्यामियेनैषसु
तराभवेत्॥लक्ष्मणोवाच॥आदिदेवस्त्वमेवासिपुराणःपु
रुषोत्तमः॥१५॥बकदाल्भ्योमुनिश्चात्रवर्ततेद्वीपमध्यतः॥
आस्मात्स्थानाद्योजनार्धमाश्रमस्तस्यराघव॥१६॥अने ॥२०॥
॥२०॥ नदृष्ट्वाब्रह्माणोबहवोरघुनंदन॥पप्रच्छगत्वाराजेंद्रपुरा

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(6A)

णमृषिपुंगवं ॥ १७ ॥ इतिवाक्यंततःश्रुत्वालक्ष्मणस्याति
शोभनं ॥ जगामराघवोद्रष्टुंबकदाल्भ्यमहामुनिं ॥ १८ ॥ प्रण
नाममुनिंमूर्ध्ना रामोविष्णुरिवापरः ॥ ज्ञात्वामुनिस्ततोरामं
पुराणंपुरुषोत्तमं ॥ १९ ॥ केनापिकारणेनेवप्रविष्टंमानुषिं
तनुं ॥ उवाचसत्रपितस्तु[illegible]रामतवागमः ॥ २० ॥ रामो
वाच ॥ त्वत्प्रसादाद्देहवि[illegible]दनदीपते ॥ आगतोस्मि
ससैन्योत्रलंकांजेतुंसरा[illegible] ॥ २१ ॥ भवतश्चानुकूलत्वा
त्तीर्यतेब्धिर्यथामया ॥ त[illegible]वदमुनेप्रसादंकुरुसुव्रत ॥ २२ ॥
एतस्मात्कारणाद्देवपृष्टो[illegible]हमागतः ॥ मुनिरुवाच ॥ क
थयिष्याम्यंरामव्रतानामुत्तमंव्रतं ॥ २३ ॥ कृतेनयेनसह
साविजयस्तेभवेध्रुवं ॥ लंकांजित्वाराक्षसांश्चत्वाश्वतींकी
र्तिमाप्स्यसि ॥ २४ ॥ एकाग्रमानसोभूत्वाव्रतमेतत्समाच
र ॥ फाल्गुनस्यासितेपक्षेविजयैकादशीभवेत् ॥ २५ ॥

तस्याव्रतेकृतेरामविजयस्तेभविष्यति॥ निःसंशयंसमुद्रंच
तरिष्यसिसवानरः॥२६॥ निधिस्तुश्रूयतांरामव्रतस्यास्यफ
लप्रदः॥ दशम्यांदिवसेप्राप्तेकुंभमेकंतुकारयेत्॥२७॥
हैमंवाराजतंवापिताम्रंवाप्यथमृण्मयंस्थापयेच्छोभि
तंकुंभंजलपूर्णंसपल्लवं [illegible] धस्योपरिन्यसेद्देवंहैमंना
रायणंप्रभुं॥ एकादश्यां [illegible] तप्रातःस्नानंसमाचरे॥२९॥
निश्चलंस्थापयेत्कुंभंकं [illegible] नुलेपनैः॥ दाडिमैर्नारि
केरैस्तुपूजयित्वाविधा [illegible] ॥३०॥ सप्तधान्यान्यथस्थल
यवानुपरिविन्यसेत्॥ गंधपुष्पैस्तथादीपैर्नैवेद्यैर्विविधैर
पि॥३१॥ कुंभाग्रेतद्दिनंरामनीयतेभक्तिभावतः॥ रात्रौ
 जागरणंचैवतस्याग्रेकारयेद्बुधः॥३२॥ द्वादश्यांदिव ॥२१॥
सप्राप्तेमार्तंडस्योदयेसति॥ नीत्वाकुंभंजलोद्देशेनद्यांप्र
स्रवणेथवा॥३३॥ तडागेस्थापयित्वावापूजयित्वायथा

विधिः ॥ दद्यात्सदेवं तत्कुंभं ब्राह्मणे वेदपारगे ॥ २४ ॥ कुंभेन स
हराजेंद्र महादानि दीपयेत् ॥ अनेन विधिना राम यूथपैः स
ह संगतः ॥ २५ ॥ कुरु व्रतं प्रयत्नेन विजयस्ते भविष्यती ॥ इति
श्रुत्वा ततो रामो यथोक्तमकरोत्तदा ॥ २६ ॥ कृतव्रतस्स वि
जयी बभूव रघुनंदन ॥ प्राप्ता सिता जिता लंका पौलस्त्यनि
हतो रणे ॥ २७ ॥ अनेन विधिना पुत्र ये कुर्वंति नरा व्रतं ॥ इह
लोके जयस्तेषां परलोके तथाक्षयं ॥ २८ ॥ एतस्मात्कार
णात्पुत्र कर्तव्यं विजयाव्रतं ॥ पठनाछ्रवणाच्चैव वाजपे
यफलं लभेत् ॥ २९ ॥ इति श्रीस्कंदपुराणे फाल्गुनकृष्ण
विजयैकादशीमहात्म्यं नाम षष्टमोध्यायः ॥ ६ ॥ छ ॥

मांधाता उवाच ॥ एकादश्याश्च महात्म्यं महत्पुण्यफलप्र

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai; Joint Project of ...

दं॥अस्ययोगेनसंयुक्ताकथयस्वमहामुने॥१॥वसिष्ठउवाच॥
जयाचविजयाचैवजयंतीपापनाशनी॥सर्वपापहराचैव
ल कर्तव्याफलकांक्षिभिः॥२॥एकादश्यांशुक्लपक्षेयदाऋक्षंपु
नर्वसु॥नाम्नासाचजयाख्यातातिथिनामुत्तमातिथिः॥३॥
तामुपोष्यनरःपापान्मुच्यतेनात्रसंशयः॥अग्निष्टोम
स्ययज्ञस्यफलंप्राप्नोतिमानवः॥४॥यदाचशुक्लद्वादश्यांन
क्षत्रंश्रवणंभवेत्॥विजयासातिथिःप्रोक्तातिथिनामुत्त
मातिथिः॥५॥तस्यांस्नातःसर्वतीर्थेस्नातोभवतिमानवः॥
दानंसहस्रगुणितंतथावैब्राह्मणभोजनं॥६॥होमस्तथोप
वासश्चसहस्रफलदःस्मृतः॥तथाचशुक्लद्वादश्यांप्रा
॥२२॥ जापत्यंचजायते॥७॥जयंतीनामसाप्रोक्तासर्वपापह ॥२२॥
रातिथिः॥सप्तजन्मकृतंपापंस्वल्पंवायदिवाबहु॥८॥
विष्णुंतदस्यामभ्यर्च्यलभतेवांछितंफलं॥यदाचशुक्ल

A joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

द्वादश्यां पुष्यभं भावति कर्हिचित् ॥ ९ ॥ तदा सा सुमहापुण्या
कथिता पापनाशिनी ॥ यो ददाति तिलप्रस्थं नित्यं संव
त्सरं नृप ॥ १० ॥ उपवासं च तस्यां यः कुरुते लो समो स्मृतो ॥
सगरेण ककुत्स्थेन धुंधुमारेण गाधिना ॥ ११ ॥ तस्यामा
राधितो कृष्णः दत्तं वा नखिलं भुवं ॥ वाचिकं मानसा
चैनं कथितां च विशेषतः ॥ सप्त जन्मकृतात्पापात् मुच्य
ते नात्र संशयः ॥ १२ ॥ उमां ग[illegible]व्येव पुष्यनक्षत्रसंयुता ॥ १३ ॥
अश्वमेधसहस्रस्य फलं [illegible] मानवः ॥ स्नानं दानं ज
पो होमः स्वाध्यायो देवता[illegible] ॥ १४ ॥ यदस्यां क्रियते किंचि
त्तत्सर्वं चाक्षयं भवेत् ॥ पुरु[illegible]विशेषेण कर्तव्या फल
कांक्षिभिः ॥ १५ ॥ फाल्गुनस्य विशेषेण विशेषः कथि
तो नृप ॥ आमर्दकी व्रतं पुण्यं विष्णुलोकफलप्रदं ॥ १६ ॥
आमर्दकी सुपोष्यैव जागरं तत्र कारयेत् ॥ कृत्वा जागर
णं रात्रौ गोसहस्रफलं लभेत् ॥ १७ ॥ मांधातोवाच ॥

आमर्द्दकीकदात्त्येषाउत्पन्नाद्द्विजसत्तम॥एतत्सर्वंसमा
चक्ष्वपरंकौतूहलंहिमे॥१८॥कस्मादियंपवित्राच्चकस्मा
त्पापप्रणाशिनी॥कस्माज्जागरंकृत्वागोसहस्रफलंलभेत्॥ णं
१९॥वशिष्ठउ०॥कथयामिमहाराजयथाचेयंहिपुण्यदा॥आ
मर्द्दकीमहावृक्षःसर्वपापप्रणाशनः॥२०॥एकार्णवेपुराजा
तेनष्टेस्थावरजंगमे॥नष्टेदेवासुरगणेप्रनष्टोरगराक्षसे॥२१
तत्रदेवाधिदेवस्तुपरमात्मासनातनः॥जगामब्रह्मापर
ममात्मनःपदमव्ययं॥२२॥ततोस्यब्रह्मजपतःब्रह्मसमु
सितात्मनः॥ष्टीवनाद्बिंदुरुत्पन्नःसाम्यमोनिपपातह॥२३॥
तस्माद्बिंदोःसमुत्पन्नःस्वयंधात्रीनगोमहान्॥शाखाप्रशा
ण खाबहुलोफलभारेणनामितः॥२४॥सर्वेषामेववृक्षाणांमा
॥२३॥ दिराहःप्रकीर्तितः॥ब्रह्माणमसृजत्तस्मात्सपश्चाचास ॥२३॥
ज्ञत्प्रजाः॥२५॥देवदानवगंधर्वयक्षराक्षसपन्नगान्॥
असृजद्भगवान्देवोमानुषांश्चतथामलान्॥२६॥ ॥

A joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

आजग्मुस्तत्रदेवास्ते यत्रधात्री हरिप्रिया॥ तां दृष्ट्वा ते महाभागा
परमं विस्मयं गता:॥२७॥ न जानीमहे देवेश्वंचिंतयंता पि सं
स्थिता॥ एवं चिंतयतां तेषां वागुवाच शरीरिणी:॥२८॥ आ
मर्दकी नगोत्त्येष प्रवरा वैष्णवा मतः॥ अस्य संस्मरणाद्देव
लभद्दै दानजं फलं॥२९॥ स्पर्शनाद्द्विगुणं पुण्यं त्रिगुणं भक्ष
णात्तथा॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेन सेव्या आमर्दकी सदा॥३०॥
सर्वपापहरा प्रोक्ता वैष्णवी पापनाशिनी॥ तस्याम्मूले स्थि
ता विष्णुस्तदूर्द्ध्वं च पितामहः॥३१॥ स्कंदश्च भगवान् रुद्रः सं
स्थितः परमेश्वरः॥ शाखासु मुनयो वितारश्च प्ररवासु च देवताः॥३२॥
पर्णेषु वसते देवाः पुष्पेषु मरुतस्तथा॥ प्रजानां पतयः सर्वे फ
लेष्वेवं व्यवस्थिता:॥३३॥ सर्वदेवमयी ह्येषा धात्री वै कथि
ता मया॥ तस्मात्पुण्यतमा त्वेषा कर्तव्या वैष्णवैर्जनैः॥३४॥

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

ऋषयऊ० ॥ कोभवान्नहिजानीमः कस्मात्कारणतोगतः ॥
देवोवायदिवात्वन्यः कथयस्वयथातथं ॥ ३६ ॥ वागुवाच ॥ यः
कर्त्तासर्वभूतानांभुवनानांपरमेश्वरः ॥ विस्मिताहिदुषः
प्राप्यसोहंविष्णुसनातनः ॥ ३७ ॥ तच्छ्रुत्वादेवदेवस्यभाषितं
ब्रह्मणःसुताः ॥ आनंदनिर्भरंस्तोतुंसमुपचक्रमे ॥ ३८
नमोभूतात्मभूताय आत्मने परमात्मने ॥ अच्युतायन
मोनित्यंअनंतायनमोनमः ॥ ३९ ॥ दामोदरायशुचयेय
ज्ञेशायनमोनमः ॥ नमःपद्मनाभायजगद्धाममहात्मने ॥ ४० ॥
नमोदेवाधिदेवायमाधवायनमोनमः ॥ एवंस्तुतस्तुमुनि
भिस्तुतोषभगवान्हरिः ॥ ४१ ॥ तत्रुवाचमहर्षीस्तान्
॥ ४२ ॥ भीष्टंचददामिवः ॥ ऋषयऊचुः ॥ यदितुष्टोसिभगवन्आ ॥ ४२ ॥
स्माकंहितकाम्यया ॥ ४३ ॥ व्रतंकिंचित्समाचक्ष्वस्वमो गी

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

सफलप्रदं ॥ धनधान्यप्रदं पुण्यमात्मनस्तुष्टिकारकं ॥ ४२ ॥ अल्पायासं
बहुफलं व्रतानामुत्तमं व्रतं ॥ कृतेन येन नन्दे वै विष्णुलोके महीयते ॥ ४३ ॥
विष्णुरुवाच ॥ फाल्गुनस्यामले पक्षे पुष्येणैकादशी भवेत् ॥ यदा
साच महापुण्या महापातकनाशिनी ॥ ४४ ॥ विशेषतस्तु कर्त्तव्या
शृणुष्व द्विजसत्तम ॥ आमर्दकीं च संप्राप्य जागरं तत्र कारयेत् ॥ ४५ ॥
सर्वपापविनिर्मुक्तो गोसहस्रफलं लभेत् ॥ एतद्वः कथितं विप्रा
व्रतानामुत्तमं व्रतं ॥ ४६ ॥ अर्चयित्वाच्युतं तस्यां विष्णुलोकान्न
वेच्युतिः ॥ ऋषय ऊचुः ॥ [illegible]स्यास्य विधिं ब्रूहि परिपूर्णं कथं भवेत् ॥ ४७ ॥
के मंत्राः के नमस्काराः के देवाश्च प्रकीर्तिताः ॥ कथं दानं कथं
स्नानं कश्च पूज्याविधिः स्मृतः ॥ अर्चनस्य तु मंत्रस्य कथयस्व
यथातथं ॥ विष्णु० ॥ श्रूयतां यो विधिस्तस्य व्रतस्य विविधः स्मृ
तः ॥ ४८ ॥ न कस्यचिन्मया ख्यातं वदाम्येतत् द्विजोत्तमाः ॥ न

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

नवम्यांनियमंकुर्यात् दशम्यांसंयमस्तथा ॥४८॥ एकादश्यांनि
राहारःस्थित्वाचैवापरेहनि ॥ भोक्ष्येहंपुंडरीकाक्षशरणंमे
भवाच्युत ॥५०॥ इतिरुत्वातुनियमंदंतधावनपूर्वकं ॥ नाव
पेत्पतितांश्चौरान् तथापाखंडिनोनरान् ॥५१॥ दुर्वृत्तान्
भिन्नमर्यादान् गुरुदार[illegible]न् ॥ अपराण्हेचविधिवत्
स्नानंचकारयेद्बुध ॥५२॥ [illegible]तडागेकूपेवागेहेवानि
यतात्मवान् ॥ म[illegible]त्रिकाल[illegible]सर्वंततःस्नानंसमाचरेत् ॥५३॥
अश्वक्रांतेरथक्रांतेविष्णुक्रांतेवसुंधरे ॥ मृत्तिकेहरमे
पापंजन्मकोट्याद्युपार्जितं ॥५४॥ मृत्तिकामंत्रः ॥ त्वंमा
पःसर्वयोनीनांजीवनंयक्षरक्षसां ॥ स्वेदजोद्भिज्जजीवा
नांरसानांपतयेनमः ॥५५॥ स्नातोहंसर्वतीर्थेषुह्रदप्रश्र
वणेषुच ॥ नद्यांचदेवखातेचदूदस्नानंतुमेभवत् ॥५६॥

 ॥२५॥

स्नानमंत्रः ॥ जामदग्न्यं तथा चैव कारयित्वा हिरण्मयं ॥ कर्ष
कस्य सुवर्णस्य तदर्द्धार्द्धेन वा पुनः ॥ ५७ ॥ ग्रहमागत्य पश्चा
च्च पूजां होमं तु कारयेत् ॥ ततश्चामर्द्दकीं गच्छेत्सर्वोपस्कर
संयुतः ॥ ५८ ॥ आमर्द्दकीमधो गत्वा परिस्त्राध्य समंततः ॥
स्थापयेत्सजलं कुंभं अव्रणं मंत्रपूर्वकं ॥ ५९ ॥ पंचरत्नस
मोपेतं दिव्यगंधोपवासितं ॥ छत्रोपानद्युगोपेतं श्रीचंदन
समन्वितं ॥ ६० ॥ श्रीमा[illegible]तग्रीवं सर्वधूपापधूपीतं ॥
दीपमालाकुलं कुर्यात्सर्वतः सुमनोहरं ॥ ६१ ॥ तस्योपरि
न्यसेत्पात्रं दिव्यताय[illegible] ॥ पात्रोपरि न्यसेद्देवं जाम
हा दग्निं मोक्षमुनिं ॥ ६२ ॥ विशोकाय नमः पादौ जानुनी विश्व
रूपिणे ॥ उग्राय च ततोप्युरु कटी दामोदराय च ॥ ६३ ॥ उ
दरं पद्मनाभाय उरः श्रीवत्सधारिणे ॥ चक्रिणे वामबाहुं च
दक्षिणं गदिने नमः ॥ ६४ ॥ वैकुंठाय नमः कंठमास्यं यज्ञ

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

मुखायच ॥ नासां विश्वाकनिधये वासुदेवायचक्षुषे ॥६५॥ ल
लाटे वामनायेति सर्वमंगं प्रपूजयेत् ॥ पूजामंत्रः ॥ ततो देवा
धिदेवाय अर्घ्यं चैव प्रदापयेत् ॥६६॥ फलेन चैव शुभ्रेण भक्ति
युक्तेन चेतसा ॥ नमस्ते देवदेवेश जामदग्न्य नमोस्तु ते ॥६७॥
गृहाणार्घ्यं मया दत्तं आम[illegible]हितो मम ॥ इत्यर्घ्यं ॥ ततो
जागरं कुर्याद्भक्तियुक्तेन [illegible] ॥६८॥ नृत्यैः गीतैः सवा
दित्रैः धर्माख्यानवरै रा[illegible]वश्चैव तथाख्यानैः क्षपयेत्
शार्वरीमिमां ॥६९॥ प्रदक्षि[illegible] ततः कुर्यात् अमर्त्यो विष्णुना
मभिः ॥ अष्टाधिकं चैव [illegible]श्चाविंशतिरेव च ॥७०॥ त
तः प्रभातसमये कृत्वा नीराजनं हरेः ॥ ब्राह्मणं पूजयित्वा
च सर्वं तस्मै निवेदयेत् ॥७१॥ जामदग्न्यघटं घटं छत्रं वस्त्र
युग्ममुपानह ॥ जामदग्न्यस्वरूपेण प्रीयतां मे जनार्दन ॥७२॥
॥२६॥ ततश्चामर्दकीं स्पृष्ट्वा कृत्वा चैव प्रदक्षिणां ॥ स्नानं कृ ॥२६॥
त्वा विधानेन ब्राह्मणान् भोजयेत्ततः ॥७३॥ ततश्च

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(12 A)

स्वयमश्नीयात्कुटुंबेन समन्वितः ॥९॥ एवं कृतेन यत्पुण्यं त
त्सर्वं कथयामि ते ॥१०॥ सर्वतीर्थेषु यत्पुण्यं सर्वदानेन यत्फ
लं ॥ सर्वयज्ञाधिकं चैव लभते नात्र संशयः ॥११॥ एतद्वः
सर्वमाख्यातं व्रतानामुत्तमं व्रतं ॥ एतावदुक्त्वा देवेन्द्रास्त
त्रैवांतरधीयत ॥१२॥ ते चापि ऋषयः सर्वे चक्रुः सर्वमते
पतः ॥ कृष्ण उवाच ॥ त्वमपि राजेंद्र कर्तुमर्हस्यतोषत
त ॥ ॥ इति श्रीब्रह्मांडपुराणे फाल्गुनशुद्धामर्दकी एका
दश्यान्तम सप्तमोध्यायः ॥७॥ ॥ ॥७॥ ॥७॥
युधिष्ठिर उवाच ॥ फाल्गुनस्यासिते पक्षे कृत्वा त्वामर्दकी मया ॥
कृष्ण उवाच ॥ श्रृणु राजेंद्र वक्ष्यामि आख्यानं पापनाशनं ॥१॥
यत्लोमशोब्रवीत्पृष्टो मांधाता चक्रवर्त्तिना ॥ मांधातोवाच ॥ भ
गवन् श्रोतुमिच्छामि लोकानां हितकाम्यया ॥२॥ चैत्रस्य
कृष्णपक्षे किंनामैकादशी भवेत् ॥ को विधिः किं फलं तस्याः

कथयस्वप्रसादतः ॥४॥ लोमशउवाच ॥ शृणुष्वराजशार्दूल
कामदासिद्धिदायिनी ॥ कथांविचित्रांशुभदांपापघ्नींधर्म
दायिनीं ॥ पुराचैत्ररथोद्याने अप्सरोगणसेविते ॥ वसंतस
मयेप्राप्तेषट्पदाकुलितेवने ॥५॥ गंधर्वकन्यास्तत्रैवरमंति
गृहकिन्नरैः ॥ पाकशासनमुख्याश्चक्रीडंत्यत्रदिवौकसः ॥६॥
नापरंसुखदंकिंचिद्वनाच्चैत्ररथाद्वनं ॥ तस्मिन्वनेतुमुनय
स्तपंतिबहुलास्तपः ॥७॥ [illegible]स्तुमघवारमते माधवे
तथा ॥ एकोमुनिवरस्तत्रमेधावीनामनामतः ॥८॥ अप्स
रातंमुनिवरंमोहनायोपचक्रमे ॥ मंजुघोषेतिविख्याता
भावंतस्यविचिन्वती ॥९॥ क्रोशमात्रेस्थितातस्यभयादा
श्रमसंनिधौ ॥ गायंतीमधुरंसाधु पीडयंतीविपंचिकां ॥१०॥
गायंतींतामथालोक्यपुष्पचंदनवेष्टितं कामोपिविजया
कांक्षीशिवभक्तान्मुनीश्वरान् ॥११॥ तस्याःशरीरस

Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. " Joint project of the

(13अ)

संजत्रिविवैरमनुस्मरंनृ॥ कृत्वाभ्रुवौधनुःकोटीगुणंकृत्वाक
टाक्षकं॥१२॥ मार्ग[illegible]णौन्नयनेकृत्वापनयुक्तेयथाक्रमं॥
कुचौकृत्वापटकुटीविजयायोपसंस्थितः॥१३॥ मंजुघोषाभ्र
वत्तत्रकामस्यैववरूपिना॥ मेधाविनंमुनिंदृष्ट्वासापिका
मेनपीडिता॥१४॥ यौवनो[illegible]देहःसोमेधाव्यपिविराजते॥
सितोपवीतसहितोदंडी[illegible]पर॥१५॥ मेधावीवसति
स्यासौच्यवनस्याश्रमेशुभे[illegible]घोषास्थितातत्रदृष्ट्वातंमुनि
पुंगवं॥१६॥ मदनस्यवशंप्राप्ता[illegible]मंदंजगायतु॥ रणत्वलयसं
युक्तासिंजन्नूपुरमेखला॥१७॥ गायंतीच्चतथालोक्यभूत्सो
पिमुनिपुंगवः॥ मदनेनसमायुक्तोमोहवशंबलात्तु॥१८॥
मंजुघोषासमागम्यमुनिंदृष्ट्वातथाविधं॥ हावभावकटा
क्षैस्तंमोहयामासचांगना॥१९॥ अधःसंस्थाप्यवीणांसा
सस्वजेतंमुनीश्वरं॥ वल्लीवाकुलितावृक्षंवातवेगेन
वेपितं॥२०॥ सोपिरमेतयासार्द्धंमेधावीमुनिपुंगवः॥२१॥

“ Joint Project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. ”

तस्मिन्नेव वनोद्देशे दृष्ट्वा तद्देहमुत्तमं ॥ शिवतत्त्वं गतं तस्य
कामतत्त्ववशं गतं ॥ २२ ॥ न निशां न दिनं सोपि रमन्नजाना
ति कामुकः ॥ बहुलश्च गतः कालो मुनेराचारलोपकः ॥ २३
मंजुघोषा देवलोकं गमनायोपचक्रमे ॥ गच्छंती प्रत्युवा
चाथ रमंतं मुनिपुंगवं ॥ २४ ॥ आदेशो दीयतां ब्रह्मन्
स्वधामगमनाय मे ॥ [illegible] च ॥ अद्यैव त्वं समायाता
प्रभातावरारोहे ॥ २५ ॥ [illegible] प्रभात संध्यास्यात्तावत्तिष्ठ
ममांतिके ॥ इति श्रुत्वा [illegible] वचः पथ्य भीता बभूव सा ॥ २६
पुनर्वै रमयामास तं मुनिं [illegible] समाः ॥ मुनेः शापभया
द्भीता बहुलान्परिवत्सरान् ॥ २७ ॥ वर्षाणि पंच पंचा
शच्च नव मासान्दिनत्रयं ॥ सा रेमे मुनिना तस्यानि वा
॥ २८ ॥ र्द्धमिव चाभवत् ॥ २८ ॥ सा तं पुनरुवाचाथ तस्मिन्का ॥ २८ ॥
ले गते मुनिं ॥ आदेशो दीयतां विप्र गंतुमस्य गृहं मया ॥
॥ २९ ॥

Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan Mumbai

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com